

גליון תשנ"ג + ערש"ק פרשת וירא

לקראת שבוע

עיונים וביאורים בפרשת השבוע

הענין הפנימי של "זקן" ו"בא בימים"

"פילגשים" – פילגש אחת?

מהו הצורך בקפיצת הדרך?

אומנותו של היצר הרע אצל בן ישיבה

קובץ זה יוצא לאור לזכות
הני לומדי ותמכי אורייתא, רודפי צדקה וחסד,
ראשונים לכל דבר שבקדושה
ה"ה האחים החשובים
הרב החסיד ר' ישראל אפרים מנשה
והרב החסיד ר' יוסף משה
וכל בני משפחתם שיחיו
ולזכות אביהם ה"ה הרב החסיד
ר' מאיר שי'
זאנץ
ס. פאולו ברזיל
יהי רצון שיתברכו בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר,
ובהצלחה רבה ומופלגה בכל אשר יפנו, תמיד כל הימים

מכון אור החסידות

סניף ארץ הקודש
ת.ד. 2033
כפר חב"ד 6084000
03-738-3734
Likras@likras.org

Or Hachasidus

Head Office
1469 President St. #BSMT
Brooklyn, NY 11213
United States
(718) 534-8673

צוות העריכה וההגהה: הרב לוי יצחק ברוק, הרב משה גורארי,
הרב מנחם מענדל דרוקמן, הרב צבי הירש זלמנוב, הרב שלום חריטונוב, הרב מנחם
טייטלבוים, הרב אברהם מן, הרב יצחק נוב, הרב מנחם מענדל רייצס, הרב אליהו שוויכה

פתח דבר

בעזה"ת.

לקראת שבת קודש פרשת וירא, הננו מתכבדים להגיש לקהל שוחרי התורה ולומדי, את קונטרס 'לקראת שבת' (גליון תשנ"ג), והוא אוצר בלום בעניני הפרשה מתוך רבבות חידושים וביאורים שבתורת נשיא ישראל ומנהיגו, כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע.

וזאת למודעי, שבדרך כלל לא הובאו הביאורים כפי שנאמרו, ואף עובדו מחדש ונערכו ע"י חברי המערכת, ולפעמים בעת העיבוד הושמט ריבוי השקו"ט בפרטי הענינים והרחבתם עם המקורות כפי שהם מופיעים במקורם [ובפרט, במדור "חידושי סוגיות", שמופיעים כאן רק עיקרי הדברים], ויש להיפך, אשר הביאורים נאמרו בקיצור וכאן הורחבו ונתבארו יותר ע"פ המבואר במקומות אחרים בתורת רבינו. ופשוט שמעומק המושג וקוצר דעת העורכים יתכן שימצאו טעויות וכיו"ב, והם על אחריות המערכת בלבד, ושגיאות מי יבין.

ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנסמנו בתוכן הענינים), וימצא טוב, ויזכר לעמוד בעצמו על אמיתת הדברים.

◇ ◇ ◇

ויה"ר שנזכה לקיום היעוד "כי מלאה הארץ דעה את ה'", ונזכה לשמוע תורה חדשה, תורה חדשה מאתי תצא, במהרה בימינו ותיכף ומיד ממש.

בברכת שבתא טבא,
מכון אור החסידות

תוכן ענינים

מקרא אני דודש..... ב

הקרכת האיל תחת יצחק – מדוע?

מדוע ביקש אברהם להקריב איל תחת יצחק אם הקב"ה לא רצה שיצחק ישחט? / איך נשללה טענת אברהם "לחינם באתי"? / החילוק בין ברכות ה' לאברהם לפני העקידה לבין הברכות בעת העקידה

(ע"פ לקוטי שיחות ח"ל עמ' 76 ואילך)

פנינים... עיונים וביאורים קצרים..... ה

מנין ידע אברהם שגדולה הכנסת אורחים מהקבלת פני השכינה?

(ע"פ לקוטי שיחות חב"ה עמ' 82 הע' 45)

טענת אברהם "אפרש לפניך את שיחתי" (ע"פ לקו"ש חל"ה עמ' 76 ואילך)

יינה של תודה..... ו

הכנסת אורחים רוחנית

המצוות שקיימו האבות – ברוחניות בלבד / הכנסת אורחים דאברהם – גילוי מידת החסד הרוחנית / מעשה אבות סימן – ונתנית כח – לבנים / מהאבות הקדושים מקבלים הכח לקידוש הגשמות

(ע"פ לקוטי שיחות ח"ה עמ' 324 ואילך)

פנינים... דרוש ואגדה..... ט

מעלת הנימול לשמונה ימים על הנימול ל"ג שנים

ע' 86 ואילך

רמז נפלא בתיבת "מעבה" (ע"פ התוועדויות תש"ג ח"א עמ' 359)

חידושי סוגיות..... י

גדר מצות הכנסת אורחים

ידייק בדברי הרמב"ם שהדגיש רק מצות ליווי ולא שאר חיובים שבהכנסת אורחים, ויסיק דבמצות הכנסת אורחים יש גדר שונה משאר מצוות גמ"ח – שנוגע בגוף המצוה גם היחס והדאגה שמביע המארח כלפי אורחו, ולא רק מילוי צרכיו

(ע"פ לקוטי שיחות חב"ה עמ' 70 ואילך)

תורת חיים..... יג

הדרך והצורך להשפיע על הילדים

דרכי החסידות..... יד

"תורתי אל תעזובי!"

צוות העריכה וההגה: הרב לוי יצחק ברוק, הרב משה גורארי, הרב מנחם מענדל דרוקמן, הרב צבי הירש זלמנוב, הרב שלום הריטנוב, הרב מנחם טייטלבוים, הרב אברהם מן, הרב יצחק נוב, הרב מנחם מענדל רייצס, הרב אליהו שוויכה

מכון 'אור החסידות', סניף ארץ הקודש ת.ד. 2033 כפר חב"ד, 6084000 • טל' מערכת: 03-3745979 orhachasidutil@gmail.com
Or Hachasidus - Head Office, 1469 President st. #BSMT, Brooklyn, NY 11213 - United States (718) 534 8673

גליא שבתורה – "נתתי לכם", בשכל אנושי, ומצד זה הרי יכול להיות כמה קושיות ח"ו על התורה ועל הנהגתו של הקב"ה ויכולים להיות כמה מיני ואופני טעות כמארז"ל (ב"ר פ"ח פסקא ז) ר' שמואל ב"נ בשם ר' יונתן אמר "בשעה שהי' משה כותב את התורה הי' כותב מעשה כל יום ויום כיון שהגיע לפסוק הזה שנא' ויאמר אלקים נעשה אדם בצלמנו כדמותנו אמר רבון העולם מה אתה נותן פתחון פה למינים (לומר שתי רשויות הן, מ"כ) אתמהה, אמר לי' כתיב והרוצה לטעות יטעה",

אבל כאשר נוסף על ה"לקח טוב" דגליא שבתורה הנה לומד הוא גם פנימיות התורה אז לא יקשה לו על הנהגתו של הקב"ה ולא יפלו אצלו שום עניני טעות, וזהו "תורתי אל תעזבו" שהעוסק ב"תורתי" הוא יודע ד"אל תעזבו", דאין ישראל נעזבין ח"ו אלא הם מושגחים מאתו ית' בכל מקום ובכל זמן בהשגחה בפרטי פרטיות.

(קטע ממאמר ד"ה "חביב אדם", ספר המאמרים תש"ב עמ' 9-108)

כשלומדים פנימיות התורה, מאמינים בהשגחה פרטית, אז "אל תעזבו" לא נעזבים

[לאחר אמירת מאמר הנ"ל, סיפר כ"ק אדמו"ר מהוריי"ץ נ"ע]:

הבעל שם טוב בא פעם לסלוצק. הזמינו אותו לחנוכת הבית של בית המדרש וההתכנסות היתה בחצר בית המדרש. הבעל שם טוב התקבל שם בכבוד גדול. הוא אמר אז תורה בישבו על אבן שיהודים הביאו לבנין בית המדרש שעדיין לא השקיעו בבנין. ואמר אז הבעל שם טוב, אבן שיהודי הביאה להקמת בית המדרש – יקרה מאד, על דרך המובא לגבי רבי חנינא בן דוסא (שהש"ר וקה"ר בתחילתו), ואמר 'תורה' על אבן זו וה'תורה' מצאה חן רב בעיני האנשים הפשוטים.

הלומדים שבעיר שאלו אז: מה חידשתם בתורה, הרי גם לפני כן למדו, כתוב "כי לקח טוב נתתי לכם" – הרי שיש לנו תורה.

ענה להם מורנו הבעל שם טוב, לא באתי לחדש שום דבר, אלא לפרש פשטי הכתובים, ואכן פירושו של הפסוק שהבאתם הוא: "כי לקח טוב נתתי לכם", זהו תורת הנגלה, שיכול להיות שיחשבו שנתתי "לכם", שזהו לכם ושוכחים על נותן התורה, מחפשים היתרים ומקשים קושיות, אך אם "תורתי", כשלומדים פנימיות התורה, מאמינים בהשגחה פרטית, אז "אל תעזבו" לא נעזבים.

(תרגום מספר השיחות תש"ב עמ' 8-127, ספר השיחות [המתורגם] ה'תש"ב עמ' קכ)

הקרבת האיל תחת יצחק – מדוע?

מדוע ביקש אברהם להקריב איל תחת יצחק אם הקב"ה לא רצה שיצחק ישחט? / איך נשללה טענת אברהם "לחינם באתי"? / החילוק בין ברכות ה' לאברהם לפני העקידה לבין הברכות בעת העקידה

לאחר מעשה העקידה, שאברהם עקד את יצחק על המזבח ונצטווה על ידי המלאך שלא לעשות לו מאומה, ממשיך הכתוב ומספר (פרשתנו כב, יג): "וישא אברהם את עיניו, וירא והנה איל אחר נאחז בסבך בקרניו, וילך אברהם ויקח את האיל ויעלהו לעולה תחת בנו". ומפרש רש"י:

"תחת בנו – מאחר שכתוב 'ויעלהו לעולה' לא חסר המקרא כלום, מהו 'תחת בנו' – על כל עבודה שעשה ממנו הי' מתפלל ואומר: יהי רצון שתהא זו כאילו היא עשויה בבני; כאילו בני שחוט, כאילו דמו זרוק, כאילו בני מופשט, כאילו הוא מוקטר ונעשה דשן".

ולכאורה אינו מובן: לאחר שראה אברהם שהקב"ה אינו רוצה שיצחק יישחט, ולכן שלח את המלאך למונע את אברהם מפעולה זו – מה ראה אברהם "להתעקש" ולשחוט את האיל "תחת בנו", "כאילו בני שחוט כו"?

[לכאורה אפשר הי' לומר, שמזה שנזדמן לו האיל בשעה זו, הבין שהקב"ה רוצה שיקריבנו על המזבח (וכן פירשו בכמה מפרשים).

אבל מאריכות לשון הכתוב "וישא אברהם את עיניו וירא והנה איל" משמע (וכן פירש הרד"ק) שלא ראה את האיל פתאום, אלא שנשא את עיניו לחפש אחר בהמה שיוכל להקריבנה "תחת בנו" (ובדוגמת מה שנאמר "וישא עיניו וירא והנה שלשה אנשים" שבתחילת פרשתנו – שאברהם חיפש אחר האורחים (כדברי רש"י יח, א));

והיינו, שההתעוררות להקריב קרבן באה מצד אברהם עצמו. והדרא קושיא לדוכתא, מה ראה אברהם לחפש קרבן "תחת בנו", לאחר שנוכח לראות שהקב"ה אינו חפץ בכך?]

ה

אבל אין לפרש כן אליבא דרש"י, כי בפירוש רש"י מצינו שכבר נשללה טענה זו:

כאשר אמר המלאך לאברהם "אל תשלח ירך אל הנער" – הבין אברהם שהכוונה היא שלא ישלח ידו לשחוט, וביקש: "אם כן, לָחֵם בָּתִּי לֵכָאן? ! אעשה בו חבלה ואוציא ממנו מעט דם!"

אברהם רצה להוציא "מעט דם" מגופו של יצחק, כדי שלא יהי' הכל "לחנם" – ועל זה השיב לו הקב"ה שאין לו לעשות ליצחק כלום, כי מלכתחילה כל הציווי הי' רק "העלהו", "לא אמרתי לך שחטו **אלא העלהו**";

והיינו, שהתכלית היתה בעצם הנסיון, שאברהם שמע לדברי הקב"ה והעלה את יצחק על המזבח, שעל ידי זה התגלה לב"י כי ירא אלקים אתה ולא חשכת את בנך את יחידך ממני" ("מעשה יש לי מה להשיב לשטן ולאומות התמהים מה היא חבתי אצלך").

ובכן, מדברי רש"י עולה להדיא דכבר נענה אברהם על טענתו "לחנם באתי לכאן", במה שאמר לו הקב"ה "כי עתה ידעתי כי ירא אלקים אתה", ולכן אין ביאתו "לחינם" – ושוב יש לתמוה למה לא הסתפק אברהם בזה וחיפש להקריב את האיל "תחת בנו"?

ג. והנה, לאחר שהקריב אברהם את האיל לעולה, קרא אליו מלאך ה' מן השמים "שנית", ואמר לו את דברי ה': "בי נשבעתי נאום ה', כי יען אשר עשית את הדבר הזה ולא חשכת את בנך את יחידך, כי ברך אברכך והרבה ארבה את זרעך וגו'" (כב, י ואילך).

וכבר הקשו המפרשים (אברבנאל, צרור המור ועוד): מדוע הוצרך המלאך לקרוא אליו "שנית מן השמים", למסור לו את הברכות המגיעות לו "יען אשר עשית את הדבר הזה ולא חשכת את בנך את יחידך" – ולא אמר לו כל זה מיד בקריאה הראשונה?

ובאמת שמצינו ברש"י (ריש פרשתנו - יח, ב) "שאין מלאך אחד עושה שתי שליחויות"; אבל לכאורה בנידון דידן אין זו שליחות אחרת אלא המשך של אותו הענין ממש. ועוד זאת - שגם אם נחשיב קריאה זו לשליחות אחרת, למה המתין המלאך בשליחות זו עד לאחר הקרבת האיל, ולא אמר את הדברים מיד לאחר הדיבור הראשון?

ד. ויש לומר נקודת הביאור בזה:

הברכות שנתברך כאן אברהם אינן חדשות לגמרי, וכבר נתברך בתוכן דומה כמה פעמים לפני כן, וכמסופר בפרשת לך לך (יב, ב-ג, יג, טז, טז, ה, יז, ו); אמנם החידוש כאן הוא בזה שהקב"ה נשבע עליהן, "בי נשבעתי נאום ה'", ומכאן זה הובטח ששום דבר לא יבטל ברכות אלו (ובלשון

דלכי חסידות

שיחות ומכתבים בעניני עבודת ה' מכ"ק אדמו"ר
מוהדי"צ מליובאוויטש זצוקללה"ה נבג"מ ז"ע

"תורתי אל תעזובו"!

"תורת אל תעבור" – שהעוסק ב"תורת" הוא יודע ד"אל תעבור", דאין ישראל נעזיבין ח"ו אלא הם מושגחים מאתו ית' בכל מקום ובכל זמן בהשגחה בפרטי פרטיות

העוסק ב"תורתי" יודע ד"אל תעזבו"

... "חביבין ישראל שניתן להם כלי חמדה" קאי על גליא שבתורה, "חיבה יתרה נודעת להם שניתן להם כלי חמדה" קאי על פנימיות התורה,

וזוהו "כי לקח טוב נתתי לכם" – שהוא גליא שבתורה – "תורתי אל תעזבו" קאי על פנימיות התורה, וכפירוש מורנו הבעש"ט נ"ע "כי לקח טוב" שהיא גליא שבתורה "נתתי לכם" הנה אפשר שהתורה תהי' שלכם שנעשה יש ומציאות ע"י הסברות וחידושים שמחדש ושוכח שהיא תורת ה' וגם כשלימד תורה ומחדש בה חידושים הנה אם אינו מאמין בהשגחה העליונה בפרטיות ושואל ומקשה מדוע "דרך רשעים צלחה" הנה התורה היא שלו ולא שהוא של התורה ("די תורה איז זיינע און ניט ער איז דער תורה'ס"),

אבל כשלומד פנימיות התורה שזהו "תורתי" ועוסק בעבודת השי"ת על פי פנימיות התורה אז יודע שהתורה היא חכמתו ית', "הוא" של התורה ("ער איז דער תורה'ס"),

וזהו "כי לקח טוב נתתי לכם", דעם היות אשר התורה ניתנה לכם ללמדה להבינה ולהסבירה בשכל אנושי, דכך היא מצות תלמוד תורה להבינה בכל פרטי ועניני בהסברה שכלית, אבל עם זה הנה מוכרח הדבר אשר "תורתי" – שהיא פנימיות התורה – "אל תעזבו",

וצריכים ללמוד בכל הלכה והלכה הפנימיות שבה, וטעם הדבר הוא "כי לקח טוב" – שהיא

הרמב"ן כאן: "שלא יגרום שום חטא". וראה רש"י וישלח לב, יא).

ומעתה מובן שבאה שבועה זו רק לאחר הקרבת האיל – כי כן היא המדה, שענין ה"שבועה" אצל הקב"ה בא דוקא **לאחר הקרבת קרבן**, שעל ידי הקרבת הקרבן לריח ניחוח נפעל למעלה ענין הברכה בשבועה (וראה פרקי דרבי אליעזר ספ"א: "עלה ריח ניחוח של איל לפני כסא הכבוד וערב לו כריח ניחוח של יצחק ונשבע לברכו". וראה גם מדרש תדשא פ"ד).

וענין זה – שהשבועה באה בזכות הקרבן – מפורש הוא ב"פשוטו של מקרא" בפרשת נח, שלאחר שהקריב נח קרבנות בצאתו מהתיבה, מספר הכתוב (נח ה, כ-כא): "וירח ה' את ריח הניחוח", ובהמשך לזה אמר הקב"ה "לא אוסיף לקלל . . . ולא אוסיף עוד להכות", ומפרש רש"י שם שכפל הלשון ("לא אוסיף . . . ולא אוסיף") מלמד שהיתה בזה שבועה, וכמו שכתוב (ישעי' נד, ט) "**אשר נשבעתי מעבור מי נח וגו'**", והיינו, שהשבועה באה לאחר "ריח הניחוח" של הקרבנות.

וכשם שבקרבנו של נח הי' הקרבן שייך באופן גלוי להצלתו מהמבול, כי הקרבנות עצמם היו מבעלי חיים שניצלו מן המבול (ראה פרש"י נח ז, ב. ח, כ) והקריבם תיכף לאחר צאתו מן התיבה – כך בקרבנו של אברהם הי' צריך להיות שייכות בין הקרבן לבין נסיון העקידה, ולכן חיפש אברהם להקריב קרבן מיד לאחר העקידה, וגם בקרבן עצמו עשה זאת באופן שיהי' מודגש שזהו "תחת בנו", כדי לקשר בין הקרבן להנסיון.

וזהו איפוא הישוב לתמיהה למה חיפש אברהם להקריב קרבן – כדי לפעול שהברכות על נסיון העקידה יובטחו לו **בשבועה**.

ועוד יש להאריך בכל זה.

העדרת חיים

מכתבי עצות והדרכות בעבודת השי"ת בהיי היום יום

הדרך והצורך להשפיע על הילדים

ואם אהבת האב אל הבן מתבטאת בענינים הקשורים בגוף, על אחת כמה וכמה שהיא צריכה להתבטא בענינים הקשורים עם הנשמה, שזה נוגע הן בעולם הזה והן בעולם הבא.

(תרגום מאנחות קודש ח"ד עמ' יז)

לנסות שוב ושוב

קבלתי מכתבה ושמחתי לשמוע שהכאבים שלה כמעט שחלפו, ותקותי שתרגיש עוד יותר טוב.

אודות מה שכותבת שבתה תחי' ממורמרת מכך שילדי' אינם מתנהגים לפי היהדות,

תמסור לה שעם התמרמרות בלבד, לא עוזרים, אלא צריך להשפיע עלי', ורק על ידי דרכים טובות ודבורים טובים, ובקשות, ואין להתעייף מלדבר בזה, פעם אחת, פעמיים, שלוש פעמים עד שסוף כל סוף משפיעים, קודם מעט ואחר כך יותר ויותר.

(תרגום מאנחות קודש ח"ה עמ' פ)

לעתים הילדים מושפעים יותר באמצעות זרים

במה שכותב אודות בנו ובתו שיחיו, בודאי אינו מסתפק בדבורו הוא עמהם, אלא משתדל שיפגשו עם כאלה שיכולים להשפיע עליהם בעניני תורה ומצות, והרי רואים במוחש שלפעמים הכי קרובים ילדים מקבלים השפעה מאנשים זרים יותר בנקל מאשר מההורים, כי בהנוגע לאנשים זרים אין זה פוגם הכרת העצמאות שלהם, ועוד זאת אשר איש בלתי קרוב בגוף יכול לדבר מבלי התרגשות נוספת שלפעמים מזקת היא, מה שאין כן הורים וקרובים שלא תמיד שולטים ברוחם.

(אנחות קודש ח"ז עמ' פח)

ראגת האם – גם לבריאות נשמות ילדי'

קבלתי מכתבה, ושימח אותי לשמוע שבנה שי' מבריא מהניתוח. תקותי שמרגיש טוב. גם כותבת שלבתה תי' אירעה תאונה ומבקשת ברכה. תקותי שבתה מרגישה אף היא יותר טוב, ותוכל לבשר בשורות טובות בזה.

בהזדמנות זו רצוני לעורר, שכשם שאמא דואגת אודות בריאות הגוף של ילדי', עלי' גם לדאוג אודות הבריאות של הנשמה של ילדי'. תקותי, שמנצלת השפעתה על בני' ובתה שי', שבתיהם יהיו בתים יהודיים כפי שבתים יהודיים צריכים להיות.

ישנן אמהות המשערות שהילדים לא יצייתו, [ולכן] אינן מדברות אתם בנוגע ליהדות; אחרות מתביישות לדבר. אך שני הדברים לא נכונים, כי אין להתבייש בנוגע לבריאות הנשמה של הילדים. הנני אף בטוח שכאשר מדברים עם ילדים פעם ופעמיים ומסבירים להם במילים המתאימות, שהדרך האחת והיחידה עבור יהודים להיות מאושרים באמת ושיהיו בתים מאושרים, היא רק הדרך היהודית של תורה ומצוות, סוף כל סוף פועלים זאת אצלם.

בתקוה לשמוע ממנה בשורות טובות. בברכה.

(תרגום מאנחות קודש ח"ד עמ' תלד)

...רצוני לעוררו, שצריך להיות "עינו טובה בשל אחרים", ובפרט בילדיו הפרטיים. תקותי, אפוא, שעומד בקשר אתם ומנצל השפעתו עליהם לא רק בענינים של צדקה, אלא גם לקרבם לתורה ומצוות, כל אחד באופן המתאים לו ביותר, ובמילים שיכולות להשפיע הכי טוב.

אמרתי לך שחטתו אלא העלה, אסקתי אחתי
(כב, יב, רש"י)

לכאורה הדבר תמוה (כמו שהקשו
המפרשים): מדוע תמה אברהם "אתמול אמרת
לי וכו'" רק כאשר נצטווה "אל תשלח ידך אל
הנער", ולא לפניו, תיכף כשנצטווה "קח נא את
בנך"?

ויש לומר, שבדבריו אלו לא בא אברהם
להרהר ח"ו אחר מדותיו של הקב"ה [וכמו
שמצינו בפרש"י להלן (ס"פ שמות), שאמר
הקב"ה למשה "הרהרת על מדותי, לא
כאברהם שאמרתי לו כי ביצחק יקרא לך זרע
ואח"כ אמרתי לו העלהו לעולה ולא הרהר
אחר מדותי"], אלא בא לפרש דבריו הקודמים
(וכלשונו "אפרש לפניך את שיחתי"):

לאחר שנענה בשלילה על בקשתו "אעשה
בו חבלה כו'" חשב אברהם, שמא הטעם שאין
מניחים אותו לקיים את הציווי "קח נא וגו'"
הוא לפי שלבו אינו שלם עמו במעשה העקידה
ואינו ראוי לקיים מצוה זו, כדמוכח מבקשתו
"אעשה בו חבלה", שבזה הודה שאינו שלם עם
מעשה זה ומבקש לקיים הציווי רק במקצתו.

וזהו שאמר אברהם "אפרש לפניך את
שיחתי", היינו שבקשתו "אעשה בו חבלה"
לא היתה כדי לגרוע מציווי ה' "קח נא וגו'",
כי אם כדי לקיים ציווי זה, כי באופן זה תתורץ
הסתירה בין הציווי "קח נא" ובין ההבטחה "כי
ביצחק יקרא לך זרע", באופן שאפשר לקיים
שניהם - ע"י עשיית חבלה והוצאת דם (וזריקתו
על המזבח).

וע"ז נענה: "עתה ידעתי כי ירא אלקים אתה
גו' ", כלומר: מעולם לא נמנע מאברהם לקיים
את הציווי, והציווי נתקיים בשלימות וללא
שום חסרון, שהרי מלכתחילה "לא אמרתי לך
שחטתו אלא העלהו, אסקי" אחתי" (וממילא
מתורצת גם הסתירה בין שני הציוויים).

מנין ידע אברהם שגדולה הכנסת אורחים מהקבלת פני השכינה?

וירא והנה שלשה אנשים
גדולה הכנסת אורחים מהקבלת פני השכינה, שנאמר וירא והנה
שלשה אנשים
(יה, ב, רמב"ם הל' אבל פ"ד ה"ב)

לכאורה צריך ביאור: בשלמא אנן ידעינן
ש"גדולה הכנסת אורחים יותר מהקבלת פני
שכינה" מהנהגת אברהם אבינו, אבל מנין ידע
זאת אברהם אבינו עצמו?

ויש לומר:

על מה שנאמר בתחילת פרשתנו "והוא
יושב פתח האוהל כחום היום" פירש רש"י
"הוציא הקב"ה חמה מנרתיקה שלא להטריחו
באורחים".

ומזה למד אברהם שגדולה הכנסת אורחים
יותר מהקבלת פני השכינה, שהרי אם הקבלת
פני השכינה גדולה מהכנסת אורחים, הרי גם
בלי הוצאת חמה מנרתיקה לא הי' אברהם יכול
לטרוח באורחיו כשבא הקב"ה לבקרו. ומזה
שהי' הקב"ה צריך לעשות פעולה מיוחדת
ולהוציא חמה מנרתיקה כדי למנוע מאברהם
טירחת האורחים - מוכח שהקבלת פני השכינה
לבד לא תמנע ממנו טירחא זו, כי הכנסת
אורחים גדולה ממנה. וק"ל.

טענת אברהם "אפרש לפניך את שיחתי"

ויאמר אל תשלח ידך אל הנער ואל תעש לו מאומה
כי עתה ידעתי כי ירא אלקים אתה
אל תשלח - לשחוט. אמר לו אם כן לתנחם באתי לכאן, אעשה
בו חבלה ואוציא ממנו מעט דם, אמר לו אל תעש לו מאומה, אל
תעש בו מום. כי עתה ידעתי - אמר רבי אבא, אמר לו אברהם,
אפרש לפניך את שיחתי, אתמול אמרת לי כי ביצחק יקרא לך
זרע, וחזרת ואמרת קח נא את בנך, עכשיו אתה אומר לי אל
תשלח ידך אל הנער. אמר לו הקב"ה, לא אחלל בריתי ומוצא
שפתי לא אשנה, כשאמרתי לך קח מוצא שפתי לא אשנה, לא

חשיב כשופך דמים כיון שבשעת ביזויו
"אזיל סומקא ואתי חיוורא".

ובזה יש ליישב עוד תמיהה, דאי נימא
דמצות ההכנסה העיקר בה הוא מילוי צרכי
האורח ימצא דלא קיים אברהם מצוה, דהא
אורחיו היו מלאכים ורק נראין כאוכלין
ושותין (ב"מ פו:), ואפילו למ"ד דאכלו ושתו
ממש (ע"י תוס' שם) לא היו צריכים לזה באמת
ורק "מפני כבודו של אברהם" (תוס' שם), או
מפני ד"אזלת לקרתא אזל בנימוסי" (ראה
שמו"ר פמ"ז, ה. זח"א קמד, א), אבל אי"ז מילוי
צרכיהם. והתמיהה גדולה ביותר, דא"כ הי'
אסור להפסיק מקבלת השכינה עבור זה,
כיון דאינו ממצות ההכנסה, ולפ"ז הי' נראה
דאברהם נכשל בזה. ותו, איך למדו שגדולה
המצוה וכו' ממקום שלא היתה שם המצוה.
ועכצ"ל דקיום המצוה שם הי' בזה שהיו
נראין כאורחין, וזה ייתכן רק להנ"ל דהעיקר
הוא מידת החסד שישנה אצל המארח, היינו
התעניינותו ושימת לבכו לאורחו, וכיון
שאברהם חשבם לאורחים ונהג עמם ב"דרך
החסד" והראה להם דאגתו עבורם, הנה בזה
שפיר קיים עליהם מצות ההכנסה אף שהיו
מלאכים, דהעיקר בזה הוא הנהגת הגברא
ולא החפצא דצרכיהם של המתארחים. ושוב
נמצא דאף לגבם נתקיימה בזה המצוה, דהא
מה שדאג בליבו עבורם הוא שביעת רצון
להם, דשייך שפיר אף במלאכים (ובפרט
אלו הבאים בדמות אנשים), והרי זהו עיקר
הכנסת אורחים - שהאורח מרגיש שימת הלב
דהמארח אליו.

"כל מצוות אלו . . הרי הן בכלל ואהבת
לרעך כמוך". ולכך דייק להביא רא' דוקא
ממה שראה אברהם את המלאכים, "וירא
והנה שלשה אנשים", היינו עצם מה ששם
ד"בו אליהם לראותם ולדאוג בליבו עבורם
(ולא רק מעשה ההכנסה עצמו).

וענין זה בהכנסת האורח מודגש בעיקר
בליווי, דמה שמאכילו וכו' הוא מילוי צרכיו
ודומה בזה לשאר גמ"ח, ורק בענין הלוי ניכר
ביותר מה שישנו גם עיקר בהמצוה להיות
מידת המארח בסבר יפה לאורחו, ושימת
ליבו אליו. ולכך נקט הרמב"ם דהחיוב הוא
"ללות האורחים", אף שבזה נתכוין לכללות
המצוה, כיון שבלשון זו רמז לכללות גדר
המצוה, שצ"ל קיום כל חלקי המצוה מתוך
מידת הגמ"ח בלב הגומל, ובמקום שחסרה
הלוי נחסר מן המצוה אף במה שהאכיל
והשקה כו'.

וזהו הראי' שהביא מאברהם, דה"חק
שחקקו" הי' להיות "דרך החסד שנהג בה",
פירוש דכל מעשי ההכנסה עשאם בדרך
החסד דוקא, ולכך פירט הרמב"ם ומנה
אף האכילה והשת' לומר דאף בהם קיים
אברהם להיות עשייתם ב"דרך החסד".

ועפ"ז אפ"ל דאף מה שסיים שהוא
כאיסור שפיכות דמים, מלבד פשטות הכוונה
בש"ס דמי שלא ילווהו יהרגוהו ליסטים
בדרך, מ"מ רמז הרמב"ם ג"כ דכשחסרה
גילוי מידת הלב כלפי האורח יכול להתבזות
מזה, והוא כהא דב"מ נח: דמלבין חבירו

הכנסת אורחים רוחנית

המצוות שקיימו האבות – ברוחניות בלבד / הכנסת אורחים ראברהם – גילוי מידת החסד הרוחנית / מעשה אבות סימן – ונתינת כח – לבנים / מהאבות הקדושים מקבלים הכח לקידוש הנשמות

ביום השלישי למילתו של אברהם, כאשר נגלה אליו הקב"ה, ו"הוציא חמה מנרתיקה שלא להטריחו באורחים", ישב אברהם בפתח האוהל "כחום היום" בחפשו אורחים. ראה הקב"ה בצערו ו"הביא המלאכים עליו בדמות אנשים" (פרשתנו יח, א-ב ובפרש"י).

סיפור זה תמוה הוא עד למאוד, פלא על גבי פלא:

(א) מכיוון שלא היו אורחים אלו בני אדם כי אם מלאכים, נמצא שלא קיים אברהם מצוה בהכנסתם, שהרי לא היו זקוקים לאכילה ושתיה ורק "נראה כמו שאכלו", או ש"אוכלין ושותין". מפני כבודו של אברהם (ב"מ פו, ב ובתוד"ה "נראין"). והדבר תמוה: הייתכן שעשה הקב"ה נס היפך הטבע בכדי לזכות את אברהם במצוה, בה בשעה שענין זה אינו אמתי ולא קיים אברהם כלל את המצוה?!

(ב) כאשר רץ אברהם לקראת אורחיו, היה צריך לעזוב את "קבלת פני השכינה" שהיה עסוק בה באותה שעה, ומכך למדו בגמרא (שבת קכז, א) ש"גדולה הכנסת אורחים מהקבלת פני השכינה". ולפי האמור, שלא היו אלו בני אדם כי אם מלאכים, ונמצא שלא קיים אברהם מצוה בהכנסתם, הרי לחינם עזב אברהם את "הקבלת פני השכינה", וכיצד שייך שאברהם אבינו שהיה בטל כולו להשי"ת, יכשל בחטא כזה, ואפילו בשוגג?

והדברים יתלכנו על פי המבואר בסה"ק במהות המצוות שקיימו אבותינו הק', וכפי שיוכח ויתבאר לקמן.

לקראת שבת

להביא ראי' מבוררת יותר, יד מלאכי כללי הרמב"ם אות ד).

והנה בשבועות לה. אמרו דהא גדולה ההכנסה כו' תנאי היא, ותלוי במה דנחלקו אי "אדני" שנאמר כאן קודש הוא או דלא קאי כלל בה' אלא "למלאכים הי' מדבר" (ל' התוס'), וא"כ לא מצינו כלל שאמר כלפי שכינה "אל נא תעבור" ונפלה הראי' דלעיל. ומעתה י"ל דכיון שאינו לכו"ע (ובפרט שהרמב"ם עצמו הסיק במו"נ ח"א פס"א דלמלאכים הי' מדבר), לכך העדיף ראי' האחרת. מיהו יש לדחות, דהלא בחיבור היד ספ"ו מהל' יסודי התורה הכריע כבר הרמב"ם דלשכינה הי' מדבר.

וי"ף באו"א, דהנה בכל מצות גמ"ח עיקר המכוון והציווי הוא הנפעל והתוצאה שיהי' מזה, התועלת שיבוא לחבירו, וכיון שבזה בד"כ מדת החסד דהנותן כשלעצמו אינו נוגע להמקבל, דלגביו העיקר הוא מה שנתמלאו צרכיו (ורק שאופן הקיום יכול להיות עילוי לענין מקיים המצוה בעצמו), לכן אין מדת החסד דהנותן מכלל עיקר המצוה, אלא – מה שהזולת נסתייע ונגמל, וכדמצינו בספרי תצא כד, יט ב"מאבד סלע מתוך ידו ומצאה עני והלך ונתפרנס בה", דאף שהגברא לא נתכוין כלל לגמול חסד, מ"מ כיון שהי' כאן החפצא דגמילות חסדים מה שנסתייע העני, חשיב כקיום המצוה. אבל בהכנסת אורחים, לבד מהחפצא דגמ"ח, שהאורח מקבל צרכיו, ישנו עיקר גדול במידת הגברא המכניסו, דשימת לבו להאורח והתעניינותו בדאגה וכו' הוא עיקר במצות ההכנסה אף לגבי מקבל הגמ"ח, ולכן ענין עיקרי בהמצוה הוא דכל הפעולות שיעשה צריך שירגיש בזה אורחו שהוא בא מצד דאגתו אליו ואהבתו אותו (כמו שרמז הרמב"ם בסיום ההלכה

והנראה בזה, דבאמת לא נתכוון כאן רק ללוי, אלא שנקט בל' זו כדי להגדיר מהות דין הכנסת אורחים, שיש בו גדר מחודש יותר משאר חיובי גמ"ח.

ובהקדם דאם רצה הרמב"ם להגדיל חומרת הלוי, הנה אחר שכבר הביא דהוי כשופך דמים אין לך דבר גדול מזה, ומה צורך להזכיר גם הא דחזינן מאברהם דשכר הלוי יותר מן הכל, ובכלל מאתיים מנה. אלא י"ל דמאברהם ילפינן הגדר המיוחד דהכנסת אורחים.

דהנה בשבת קכז. "גדולה הכנסת אורחים יותר מהקבלת פני השכינה, דכתיב (פרשתנו שם, ג) ויאמר אדני-אם נא מצאתי חן בעיניך אל נא תעבור וגו'", ופרש"י דדייקינן ממה ש"הניחו והלך לקבל האורחים", אבל הרמב"ם כאן שינה מן הש"ס ונקט דילפינן זה מן הכתוב "וירא והנה שלשה אנשים", והוא תימה, ובפרט שאין מובן היאך ילפינן מתיבות אלו לבדן מעלת הכנסת אורחים על קבלת השכינה. ושם י"ל דהראי' היא מעצם זה שראו אנשים אחרים בעת שהי' מקבל פני השכינה, והרי בעת עמידתו לפני ה' אי אפשר שישים אל ליבו לשום דבר, במכ"ש מדין ק"ש שצ"ל ביראה גדולה כיון שהוא כקורא כתב המלך (טושו"ע או"ח סי' סא), ובתפילה שבה הוא כעומד לפני המלך (ברכות לג ע"א) ואסור לעשות תנועות או לזוז וכו' (עי' טושו"ע ונו"כ סו"ס צה וסי' קד), אף שאינו אלא "באי"ו שכינה כנגדו" (סנה' כב ע"א), ועאכו"כ אברהם שעמד "לפני ה'" ממש כלשון הכתוב בפרשתנו. ועכצ"ל דגדול הדבר להכניסם ודוחה הקבלת השכינה. ועדיין יל"ע למה העדיף הרמב"ם ראי' זו על הראי' שבש"ס שהיא בודאי מבוררת יותר (ואין הרמב"ם משנה מן הש"ס אלא כדי

גדר מצות הכנסת אורחים

ידייק בדברי הרמב"ם שהדגיש רק מצות ליווי ולא שאר חיובים שבהכנסת אורחים, וסיק דבמצות הכנסת אורחים יש גדר שונה משאר מצוות גמ"ח – שנוגע בגוף המצוה גם היחס והדאגה שמביע המארח כלפי אורחו, ולא רק מילוי צרכיו

ולסעדם בכל צרכיהם", דפשטות הלשון קאי אף על גמ"ח וסיעוד שבממון (ראה נמוקי מהרא"י לרמב"ם שם), וכיון שבשמחת חו"כ כלל אף חיובי ממון, למה בהכנסת אורחים לא נקט לשון הכולל כל החיובים.

והנה בהלכה שלאח"כ כי "שכר הלוי" מרובה מן הכל, והוא החוק שחקקו אברהם אבינו ודרך החסד שנהג בה, מאכיל עוברי דרכים ומשקה אותן ומלוה אותן, וגדולה הכנסת אורחים יותר מהקבלת פני שכינה, שנאמר (פרשתנו יח, ב) "וירא והנה שלשה אנשים", וליווים יותר מהכנסתם. אמרו חכמים (סוטה מו:): כל שאינו מלוה כאילו שופך דמים". ולפי הנ"ל דנתכוין למנות כאן מצות לוי' לבדה ולא חיובים שבממון כאכו"ש וכו', נצטרך לומר דגם בהלכה זו בא לבאר מעלת הלוי' לבדה, וא"כ תמוה מה שהזכיר ג"כ גבי אברהם מה שהי' "מאכיל כו' ומשקה כו'".

דין הכנסת אורחים שבפרשתנו, מנאו הרמב"ם ברפ"ד מהל' אבל ביחד עם שאר חיובי גמ"ח, וז"ל "מצות עשה של דבריהם לבקר חולים . . וללוות האורחים כו'", ותימה מה שכשרצה להזכיר שם כולל למצות הכנסת אורחים הזכירו רק בענין לוי', והול"ל בלשון הכולל – "ולהכניס אורחים" וכיו"ב, דבזה נכללו כל חיובי ההכנסה, כאכו"ש ולינה כו'.

ובפשטות י"ל דמנה כאן רק חיוב מצוות גמ"ח שבגופו, כביקור חולים וניחום אבלים שהם חובת הגוף, וכלשונו בסיום ההלכה "ואלו הן גמ"ח שבגופו שאין להן שיעור". וחובות אלו דינם אחר מדין חיובי גמ"ח שבממון, דהא אלו האחרונים יש להם שיעור משא"כ חובות הגוף. וכמו שהאריך בזה הרמב"ם עצמו בפירוש המשניות ריש פאה. אמנם לביאור זה יוקשה מה שהרמב"ם הזכיר כאן החיוב "לשמח הכלה והחתן

מצוות שקיימו האבות – ברוחניות בלבד

אמרו חז"ל (קידושין פב, א), ש"קיים אברהם אבינו את כל התורה כולה עד שלא ניתנה". ואף על פי שנתקיימו מצוות גם בימים קדמונים, חידוש גדול ועצום נהווה בעת מתן תורה על הר סיני:

לפני מתן תורה, קיום המצוות היה עיקרו קיום תוכנן הרוחני של המצוות, כי גזירה הייתה תלויה ועומדת מאת השי"ת אשר "השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם" (תהלים קטו, טז). שמות רבה פי"ב, ג) – עניני "שמים" שהם קדושה ורוחניות יישארו ב"שמים", ואילו ענינים גשמיים אין ביכולתם להתקדש והם נותרים נחותים ב"ארץ".

בכל המצוות שקיים אברהם, עשה את תוכנה הרוחני של המצוה בלבד, שהרי "איך הניח תפילין אשר נזכר שם יציאת מצרים, ואז עדיין לא היה כלל גלות מצרים"? (תורה אור יא, ד), אלא שעבודתו הייתה רק בתוכנה הרוחני של מצות תפילין. וגם כאשר השתמש בפועל בחפצים גשמיים (מטעם שיתבאר לקמן), הייתה המצוה עצמה ברוחניות בלבד, והקדושה לא חדרה בפנימיות בחפצי המצוות, ולאחר קיום המצוה שוב לא הייתה קדושה בחפצים אלו.

כאשר ניתנה התורה על הר סיני, בטלה גזירה זו, ואמר הקב"ה "התחתונים יעלו לעליונים והעליונים ירדו לתחתונים", ומני אז ניתן הכח ליהודי שעל ידי קיום המצוות ממשיך הוא קדושה גם בזה העולם, והופך את הגשמיות לחפצי מצוה ותשמישי קדושה (ראה שמות רבה שם. ובלקוטי שיחות ח"א עמ' 41 ואילך).

הכנסת אורחים דאברהם – גילוי מידת החסד הרוחנית

מעתה ימצא מובן כיצד עזב אברהם אבינו את "הקבלת פני השכינה" בכדי לקבל את האורחים שלא היו אלא מלאכים שלא הוצרכו לאכילה: בתקופת האבות, קודם שניתנה התורה ובטלה הגזירה, לא היה עיקר המצוה החלק הגשמי, להשביע רעבונם של האורחים ולדאוג לכל צרכיהם, אלא תוכנה הרוחני של המצוה, הוא גילוי מידת החסד והנתינה בלבו של האדם.

ומכיוון שכשראה אברהם את ה"שלשה אנשים", חשב שהם בני אדם הזקוקים לסיוע, ומצד עוצם מידת החסד שבלבו רץ לקראתם, כחוס היום, בשלישי למילתו, שרתם והאכילם באופן הנעלה והמשובח ביותר, הרי קיים בזה מצות הכנסת אורחים כפי שהיא ברוחניות בנפש האדם. ואין הדבר חסר כלום בכך שהיו אלה מלאכים שאינם צריכים לאכילה, כי ברוחניות התקיימה המצוה בשלמותה.

מעשה אבות סימן – ונתינת כח – לבנים

למרות שקיום המצוות של האבות היה ברוחניות, מכל מקום מצינו בכמה מצוות שקיומן היה קשור עם חפצים גשמיים, ולדוגמא, מה דאיתא בזהר הק' (ח"א קסב, א) שיעקב אבינו קיים מצות תפילין באמצעות המקלות שהעמיד על צאן לבן. וכן מה שמצאנו כאן, שאברהם קיים הכנסת אורחים במאכלים גשמיים.

ודבר זה צריך לביאור, דמכיוון שקיום המצוות שלהם היה ברוחניות, מה טעם ראו האבות לקשר חלק מהמצוות שקיימו עם עניינים גשמיים? ומה גם שקיום המצוות לא פעל בחפצים אלו בפנימיותם, והקדושה לא נקבעה בהם. שלכן חפצי המצוות של האבות לא נותרו בקדושתם לאחר קיום המצוה וחזרו להיות חפצי חולין (וראה ספר המאמרים מלוקט סיון עמ' שמ הערה 61).

ותשובת הדבר, טמונה בסוד מה שנתבאר בספרים (ב"ר פ"מ, ו. רמב"ן לבראשית יב, ו. אור התורה לך) ש"מעשה אבות סימן לבנים" – עבודת עם ישראל לדורותיו שואבת כחה ממעשי האבות הקדושים. ועל כן מוצאים אצל האבות כמה עניינים שהם מעין מה שצריכים ישראל לעבוד עבודתם בדורות שלאחריהם.

ומשום כך, הרי אף שקיום המצוות של האבות היה ברוחניות, מכל מקום בכמה וכמה מצוות קישרו האבות את עבודתם גם עם חפצים גשמיים, כי בזה מהווים הם "סימן", ומעניקים לנו את הכח, שנוכל אנו לאחר מתן תורה לקיים מצוות בדברים גשמיים, באופן שהמצוה חודרת בפנימיותו של הדבר הגשמי ומקדשתו.

מהאבות הקדושים מקבלים הכח לקידוש הגשמיות

והנה, עבודת האבות להמשיך הקדושה בגשמיות היא רק מעין עבודתנו אנו:

דקים המצוות שלנו, נוסף לכך שהוא קשור עם דברים גשמיים דוקא, הרי בקיומן יש לדקדק גם בפרטי הדבר הגשמי שבו מתקיימת המצוה, והקדושה חודרת בפנימיות בחפץ המצוה. עבודת האבות לעומת זאת, הייתה קשורה עם הגשמיות באופן כללי וסמלי, והמשכת הקדושה בו הייתה באופן זמני בלבד.

ומכל מקום, עבודת האבות היא נתינת כח לעבודתנו, מאחר ויש בה מעין העבודה דלאחרי מתן תורה, שהיא המשכת הקדושה בגשמיות. ויובן הדבר על פי המבואר בספרים (רמב"ן לבראשית יב, ו. ועוד) בעניין הנבואות:

מכיוון שנבואה היא רוחנית, עלולה היא להישאר ברוחניותה ולא לבוא לידי קיום בפועל ממש. ועל כן ציוה השי"ת לנביאים שיקשרו את הדברים עם פעולה גשמית, ובכך יפעלו את המשכת הנבואה לקיום בפועל ממש.

והנה, כאשר אמר הקב"ה ליחזקאל – על דרך משל – "עשה לך כלי גולה" (יב, ג), הרי היה זה לפני החורבן עדיין, ועשית הכלים לא נעשתה מתוך גלות ומצוק, אלא שהדבר הוא מעין וסימן של קיום הנבואה עצמה, ופועל את עצם הענין של המשכת הדבר הרוחני בגשמיות.

ועל זו הדרך, המצוות שקיימו האבות, שהיו מעין המשכת הקדושה בגשמיות, הרי הן סימן לבנים, ונותנות כח בעבודתם לעשות את העולם הגשמי לדירה לו ית'.

מעלת הנימול לשמונה ימים על הנימול ל"ג שנים

וימל אברהם את יצחק בנו בן שמונת ימים
(כ"א, ד)

מסופר במדרש שיצחק וישמעאל "היו מדויינים זה עם זה", ישמעאל טען "אני חביב ממך שנמלתי לשלש עשרה שנה", ואילו יצחק אמר "אני חביב ממך שנמלתי לשמונה ימים".

ויש לתמוה על טענתו של יצחק אבינו, דלכאורה מה מעלה יש בברית שהיא לח' ימים, והרי הדעת נותנת להיפך – שהמצוה נעלית היא יותר כשנעשית בגיל שבו האדם הוא כבר בר דעת ומסכים לעשיית המצוה, וכפי שאכן טען ישמעאל שמצותו חביבה יותר, "שהיה סיפק בידי למחות ולא מחיתי"?

ויובן זה בהקדם ענינה של ברית מילה:

ידידים אשר יש ביניהם קשר אמיץ וחזק, ורוצים המה אשר הידידות תימשך לעולמי עד, הרי הם כורתים ביניהם ברית, שפירושה – התחייבות והחלטה חזקה שלא יפסק הקשר לעולמים. אלא שאין בכחו של נברא לעשות דבר נצחי, ולכן גם אם הוא רוצה שימשך הקשר לעד, הרי עדיין יתכנו שינויים וסיבות שונות שיבטלו גם את הברית, ורק השי"ת הוא לבדו יכול לכרות ברית שתהא קיימת לעד.

וזהו תוכנה של מצות ברית מילה – כריתת ברית בין כל איש ישראל להשי"ת אשר לא תינתק לעולם, ולא שייך בה כל שינוי, מאחר שהיא נעשית בכוחו של השי"ת, שרק הוא לבדו ביכלתו לכרות ברית נצחית. ונמצא, שאף שפעולת המילה נעשית ע"י האדם, אין הפירוש שבזה מקשר האדם את עצמו עם הקב"ה, אלא להיפך – שהקב"ה מקשר את עצמו עם האדם המקיים מצות מילה.

וזהו מה שציוותה תורה למול את הבן מיד בהיותו בן שמונת ימים: בדבר אשר האדם פועל בכוחות עצמו – לזה דרוש הכנה ושיהוי זמן עד שיכין את עצמו כראוי ויהי ביכלתו לפעול את הדבר; מה שאין כן במצות מילה, אשר פעולת

המצוה היא הקשר הנצחי בין הקב"ה לאדם, שמידו של הקב"ה לבד הוא זה, ואין בזה תפיסת ידי האדם הנימול כלל – הרי אין טעם להמתין עד אשר יכין האדם עצמו כראוי לקיום המצוה, שהרי גם אחרי כל הכנותיו אין הברית נפעלת ע"י עבודתו כלל. ועל כן ציוותה תורה למול את הבן בהזדמנות הראשונה שהדבר אפשרי, בהיותו בן שמונת ימים.

ומעתה יובן מה שהיו יצחק וישמעאל "מדויינים זה עם זה", שישמעאל טען אשר גדלה מעלתו, כיון שמל בהכנה ובהסכמת דעתו בהיותו בר דעת, ולזאת אמר לו יצחק "חביב אני ממך", כי התקשרותו להקב"ה היא התקשרות נצחית וברית עולם באופן גלוי וניכר, מאחר שזכה להימול בן שמונה ימים, עת אשר נראה לעין כל שפעולת המצוה היא מידו של השי"ת בלבד.

רמז נפלא בתיבת "מעכה"

על פי הכלל "נעוץ תחלתן בסופן", יש לבאר את השייכות בין תחילת פרשתנו: "וירא אליו ה' באלוני ממרא", לסיומה: "ואת מעכה":

הכתוב "וירא אליו ה' באלוני ממרא" מורה, שהתגלות ה' לאברהם אבינו ביום השלישי למילתו לא הייתה באופן של פרישות והבדלה מהעולם, אלא דוקא במקום השייך לממרא האמורי, ש"הוא שנתן לו עצה על המילה".

וטעם הדבר – לפי ש"נתאוהה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים" (וכמבואר בתניא פל"ו), ולכן גם המילה של אברהם והגילוי שעל ידה היו באופן השייך למקום גשמי של אינו יהודי; וע"ד המצב דלעתידי לבוא, אשר אז לא רק בני ישראל יעבדו את ה', אלא המשיח "יתקן את העולם כולו לעבוד את ה' ביחד" (רמב"ם בסופו).

וזהו השייכות לסיום הפרשה בתיבת "מעכה", ראשי תיבות "מלך על כל הארץ" (נוסח תפילת ראש השנה) – היינו שמלכותו של הקב"ה אינה מוגבלת לאברהם ובני"י לבדם, אלא נמשכת ומתגלית ב"כל הארץ" כולה.